פח: השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

כה א מיי׳ פ״ג מהל׳ מעשר הלכה ג טוש״ע י״ד סי׳ שלח סעי׳ פט:
כו ב מיי׳ שם הלכה ד [טוש״ע י״ד סי׳ שלח סעיף ט]:
כז ג מיי׳ פי״ג מהל׳ שכירות הל׳ ג סמג עשין לג טוש״ע ח״מ סי׳ שלח סעיף ג:
כח ד ה מיי׳ פ״ג מהל׳ מעשר הל׳ ח [טוש״ע י״ד סי׳ שלח סעי׳ פג]:
כט ו טוש״ע ח״מ סי׳ שלח סעיף ג:
ל ז מיי׳ פי״ג מהל׳ שכירות הלכה ג סמג לאוין קפד טוש״ע ח״מ סי׳ שלח סעיף ג:

תורה אור השלם

1 עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה: וְאָבַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים:
דברים יד כב כג

2 כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים בְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ וְאֶל כֶּלְיְךָ לֹא תִתֵּן:
דברים כג כה

3 כִּי תָבֹא בְּקֶמַת רֵעֶךָ וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת בְּיָדֶךָ וְחֶרְמֵשׁ לֹא תָנִיף עַל קָמַת רֵעֶךָ:
דברים כג כו

4 אַל תַּקֵּף מָאתוֹ נָשָׁךְ וְתִרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ:
ויקרא כה לו

5 לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ:
דברים כה ד

1 עשר תעשר ואכלת [א]ולא מוכר תבואת זרעך [ב]ולא לוקח אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אלא בנפשך למאי אתא לכדתניא [ג]2 בנפשך מה נפשך אם חסמת פטור [ד]אף פועל אם חסמת פטור מתיב מר זוטרא 3 איזהו [ה]גורן למעשרות בקישואים ובדלועים משיפקסו ואמר רבי אסי משינטל פיקס שלהן מאי לאו משיפקסו אפי׳ בשדה לא [ו]משיפקסו בבית אי הכי משיפקסו עד שיפקסו מיבעי ליה אי תנא עד שיפקסו ה״א עד דגמר לפיקוסייהו קמ״ל משיפקסו מכי אתחולי פיקוסייהו מתיב מר זוטרא בריה דרב נחמן גורנו למעשר לחייב עליו משום טבל משתגמר מלאכתן ואיזהו גמר מלאכתן מלאכת הכנסתן מאי לאו הכנסתן אפילו בשדה לא הכנסתן לבית זה הוא גמר מלאכתן ואיבעית אימא כי קאמר רבי ינאי בזיתים ועגבים דלאו בני גורן נינהו אבל חטין ושעורין גורן בהדיא כתיב ביה אשכחן אדם במחובר ושור [ז]ומה שור שאינו אוכל במחובר אוכל בתלוש אדם שאוכל במחובר אינו דין שאוכל בתלוש מה לשור שכן אתה מצווה על חסימתו תאמר באדם שאי אתה מצווה על חסימתו ויהא אדם מצווה על חסימתו מקל וחומר משור ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו אדם שאתה מצווה להחיותו אינו דין שאתה מצווה על חסימתו אמר קרא 2 בנפשך בנפשו של פועל מה נפשו אם חסמתו פטור אף פועל אם חסמתו פטור ואלא אדם בתלוש מנלן אמר קרא 3 קמה קמה ב׳ פעמים אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לאדם בתלוש ר׳ אמי אמר אדם בתלוש לא צריך קרא כתיב 2 כי תבא בכרם רעך מי לא עסקינן [ח]ששכרו לכתף ואמר רחמנא ליכול שור במחובר מנ״ל קל וחומר מאדם ומה אדם שאינו אוכל בתלוש אוכל במחובר שור שאוכל בתלוש אינו דין [ט]שאוכל במחובר מה לאדם שכן אתה מצווה להחיותו תאמר בשור שאי אתה מצווה להחיותו ויהא שור מצווה להחיותו מקל וחומר ומה אדם שאי אתה מצווה על חסימתו אתה מצווה להחיותו שור שאתה מצווה על חסימתו אינו דין שאתה מצווה להחיותו אמר קרא 4 וחי אחיך עמך אחיך ולא שור ואלא שור במחובר מנלן אמר קרא רעך ב׳ פעמים אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לשור במחובר רבינא אמר לא אדם בתלוש ולא שור במחובר צריכי דכתי׳ 5 לא תחסום שור בדישו

מכדי

מאי לאו משיפקסו בשדה. לא מני לשנויי מדרבנן הוי כדמוכח בסוף המניח [כדי יין] (גיטין דף לה.) דלתפי׳ מדרבנן לא קנע בגמר מלאכה לחודה דמתר גמר מלאכה בעינן שבת וחצר ומקח לקנות ואם תאמר לתפריך מיניה לר׳ ינאי ור׳ יוחנן דתקשה מיניה על המשנה שמעבירה מלר לחר גמר מלאכה בסוף המניח כדי יין (שם) וי״ל דהוה מלי למימר ולימעמיך מי נמי דשמת קישואין ודלועין בני גורן מינהו כמו חטין ושעורים ולכך אין קשה על המשנה דמעבירה מלר לחירה לאוקמה במידי דלאו בני גורן ולא פריך אלא על ר׳ ינאי ור׳ יוחנן דלחילו בחטין ושעורים מלרכי חלר ולבסוף כי מטו מי בעית אימא דרבי ינאי לא מיירי אלא בזיתים וענבים מטני נמי פירכא דהכא:

לא משיפקסו בבית. אין לפרש משיפקסו בשדה ואחר כך הכניסן בבית להא ליתנא לא משמע הכי ועוד דפריך עד שיפקסו מיבעי ליה פירוש דהוה משמע דלחילו הכניסם בבית אימא מיהו מייב בשעבר עד שיפקסו אלמא קסבר מתנה אמתי מיהיב מ״ש ממכנים תבואה בתוך שלה לחמר ר׳ (פסחים דף ט.) דפטור מן המעבר ואין לומר דהא דקחמר רבי אומעיא כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעבר היינו קודם מירוח דל״ב אין זו הערמה ועוד בפ״ק דפסחים (דף ט. ושם) פריך ואין קפה מוציא מידי ודלי (והתנן) [והתניא] חבר שמת ויבמיו מגורה מלאה פירות לפניו הם בני יומן הרי הם בחזקת מתוקנין (ד) (לחזקה על חבר) כו׳ והא התם דודאי טבל קפה עשיריתו קפה לא עשיריתו וקאמי קפה ומוציא מידי ודלי ומשני התם קפה וקפה הוא לחימור עניד כדר׳ יומעיא ומה היה צריך לעשיריתו חבר מירוח מאי קאמר לחילו עניד כר׳ יומעיא השתא שהם ממורחים חייב בשעבר ואמאי הוו בחזקת מתוקנין ויש לומר דומאי חטין ושעורין שדרכן למרחן בשדה ולהכניסם בבית ממורחים הין ממוינים בשעבר עד״כ רלו פני הבית ממורחים אבל קישואין ודלועין רגילות להכניסן בבית עם הפיקום:

עד שיפקסו מיבעי ליה. וכן ד״ק בפוף פרק מרבע מיתות (סנהדרין דף פו:) עד שתהא נערה (ה) מיבעי ליה ומה תאמר שלהי ר׳ ישמעאל בע״ז (דף נו. ושם ד״ה כ״ע) לאמר ר׳ עקיבא משיקפה על שיקפה מבעי ליה לאפוקי מתניתא קמא דאומר משילד ואע״ג דאם התם נקט משיקפה לאפוקי ממ״ד דתניא בתר הכי משילה ומשילה מעת לאפוקי מוסף בן מרבעים יום ע״ג מיילי דתניא משילד לבוד לכך נקט בכולהו כן:

כי קאמר רבי ינאי בזיתים ועגבים דלאו בני גורן נינהו. ומע״ג דתירוש ויצהר (דברים יד) והיינו לאחר שדרכן לעשותם יין ושמן ר׳ ינאי מיירי בשאין דעתו לדרכן אלא לגוזכן כך דחייב לעשר מן התורה ברחייה פני הבית אע״ג דבפסוק לא מצינו אלא תירוש ויצהר אבל דגן אין רגילות לגוזכו בשבלים ולכך לא מחייב לעשר אלא עד שתמרח:

ומה שור שאינו אוכל במחובר. במסקנא דריש דשור אוכל במחובר והשתא אכתי לא מסיק אלעזר ובגלגו הכי לא קאי ה״ו (ו) ואם תאמר אמאי עניד [ח]ה״ו שתנו אמת לפי המסקנא הוה ליה למיעבד ק״ו ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אוכל כו׳ וים לומר דניחא ליה לעשות קל וחומר מאכילה בשעת מלאכה שבא ללמוד:

גידולי

מסורת הש"ס

(ד) [נקמן לב.], ה) כילה יג: מעשרות פ״ג [מ״ה], ו) [עי׳ תוס׳ זבחים טז: ד״ה כל מלא ותוס׳ חולין כג: ד״ה ותהא], ז) [דכריס כה], ח) [במס׳ כילה לא] מלמתי משום רק בשוגגין דהכא משום מפי ר׳ שמי כדן], ט) [י״ל נשון וכ״ה בדפוס״א עי׳ רש״ם], י) [דכריס כה], יא) כ״ז גרשה מיומר, יב) [ועי׳ תוס׳ קדושין טו: ד״ה שמר קלן],

הגהות הב"ח

(ה) תוס׳ ד״ה עד וכו׳ עד שתהא נערה אינו חייב אלא על נערה מיבעי ליה:

גליון הש"ם

תוס׳ ד״ה ומה וכו׳ ק״ו שאינו אמת. עיין קדושין דף טו ע״ב תוס׳ ד״ה ע״ק יבמלנה ועיין ברש״י ברכות דף כא ע״ב ד״ה שלימו טעון:

מוסף רש"י

איזהו גורנן למעשרות. לעיל מינה מיירי בפירות וקאמר לימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר (ביצה יג:). משיפקסו. משינטל פיקס שלהן והוא כמין פרח כרשתו כמו שיש בתפוחים ומופל מגליו כשממיכם (שם).